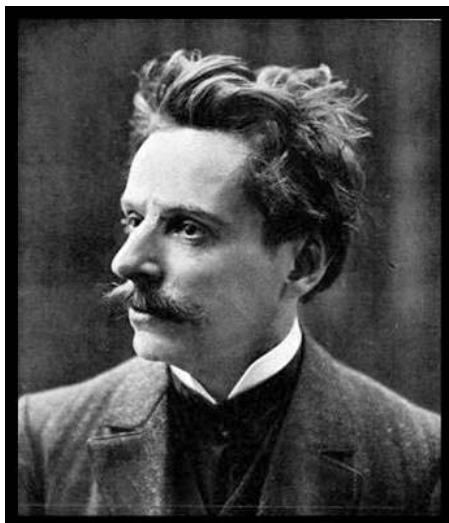

MÚSICA

En el centenari de *L'Empordà*, 1908-2008

TEXT: LLUÍS SUBIRANA

Enric Morera.

Joan Maragall.

Moltes de les sardanes corals que han fet història, per exemple *La santa espina*, *Les fulles seques* i *La sardana de les monges* porten el segell Àngel Guimerà – Enric Morera. Però no és aquest el cas de *L'Empordà* que és fruit de la col·laboració entre el poeta Joan Maragall i el compositor Enric Morera. Aquesta no era, però, la primera sardana coral de Maragall tota vegada que ja havia posat lletra al famós *Per tu ploro* de Pep Ventura i a la popularíssima *Records de ma terra* de Josep Serra.

Es pot considerar que aquesta obra, *L'Empordà*, també forma part del patrimoni històric coral català que va més enllà del referent sardanista. És a dir, a més d'una sardana cantada és, també, un símbol musical com ho són *Els segadors*, *La santa espina*, *El cant de la senyera*, *La sardana de la pàtria*, *El Virolai* o *El cant dels ocells*, entre altres partitures que han esdevingut un referent de catalanitat al llarg dels anys, sigui quin sigui el règim polític que ens ha tocat viure.

La llegenda singular dels amors de la sirena i el pastor és, també, un cant a la nostra terra, a la muntanya i al mar que configuren un encant especial a una de les comarques emblemàtiques del nostre país, l'Empordà, considerada, a més, com el bressol de la sardana.

La composició d'aquesta obra té una història molt peculiar que podem resseguir a través de diverses fonts documentals (1). En una carta datada a Sitges el 25 d'abril de 1908, Enric Morera li diu a Joan Maragall que la coral Amics Tintorers (2) ha de fer una actuació a Figueres i que li ha demanat d'estrenar una sardana seva, però amb la condició de que la lletra havia de ser del gran poeta Joan Maragall. Sense defugir la petició, Maragall li va respondre que les seves anteriors experiències havien estat al revés, o sigui que s'havia limitat a posar lletra a unes músiques ja fetes i que, en aquesta ocasió, no sabia determinar la durada i el ritme que calia donar a la poesia per ser, posteriorment, musicada. Morera li respon també per carta que no es preocupi, que faci la lletra i ell ja es preocuparà de fer la música a la mida i característiques del poema (3).

I així es va gestar aquesta emblemàtica i popular sardana coral que va estrenar el 6 de setembre de 1908 a Figueres l'agrupació coral Amics Tintorers de Barcelona per homenatjar els seus amics de la Societat Coral Erato, els quals van considerar que la >

millor ofrena que els podien fer era la de cantar una sardana original dedicada a l'Empordà. L'actuació de la coral barcelonina a Figueres va ser un èxit. Van cantar la sardana al local social de la Societat Coral Erato i a la plaça de l'Ajuntament, on tothom va quedar encantat d'aquesta nova sardana. Aquesta expressió de «*Salut, noble Empordà, salut, palau del vent, portem el cor content i una cançó*» ha esdevingut un vertader himne de la comarca empordanesa.

El cert és que els orfeons de Catalunya la van incorporar immediatament al seu repertori. Com a exemple, deixar constància que l'Orfeó de Sabadell, fundat el 1904, ja la va interpretar per primera vegada en el decurs d'un concert celebrat, el 29 de juny de 1909, a Rubí.

Segons dades facilitades per Antoni Torrent, de Fonovillassar78, l'enregistrament més antic de que disposen en versió de cobla data de 1913 a càrrec de la cobla Antiga Pep de Figueres. Es tracta d'una gravació deficient, de la discogràfica francesa "Pathè Frères", difícilíssima de reproduir. La segona gravació més antiga és de La Principal de la Bisbal, que es va enregistrar el 9 d'octubre de 1918. També els consta una versió en bon estat de la cobla Els Montgrins datada el 1914.

Estranya molt que una sardana d'en Morera no l'enregistrés també la Principal de Peralada com solia fer habitualment amb les seves composicions. Inés Padrosa només cita *La sardana de les monges, El senyor Esteve, El meu barco, La plaça del Sol, La font de l'Albera...*

Sobre les primeres gravacions corals d'aquesta sardana hi ha poca informació. Antoni Torrent apunta la possibilitat de que ho fes l'Orfeó Gracienc però no n'hi ha confirmació. Posteriorment, *L'Empordà* ha estat incorporada en diversos enregistraments fets pels més prestigiosos orfeons i grups corals del país.

NOTES

(1)

Robert Roqué *Històries de les sardanes (I)* Col·lecció MOS, 1997.
Jaume Carbonell *Josep Anselm Clavé i el naixement del cant coral a Catalunya (1850-1874)* Galerada, 2000

Josep M. Bernils *Els 90 anys del carrer Joan Maragall de Figueres*. Diari de Girona. 19 d'agost de 2007

Miquel Saperas *El mestre Enric Morera*. Editorial Andorra S.L., 1969
Lluís Subirana *Orfeó de Sabadell. Apunts d'un centenari. 1904-2004*. Fundació ARS, Sabadell, 2004

Inés Padrosa *La Principal de Peralada*. Ajuntament de Peralada, 1990

(2)

Fundada a Barcelona el 6 de novembre de 1853. Se li va donar aquest nom com a record de l'ofici que tenien els seus fundadors. El seu primer director va ser Anselm Clavé que la va dirigir fins a 1857.

(3)

"Estimat amic Maragall: Estic molt content de veure que em fareu els versos per la sardana, sols que no puc complaure-us amb el que em demaneu. Justament jo espero els vostres deliciosos versos per inspirar-m'hi tant com pugui, essent-me impossible fer la música sense la vostra lletra. No us amoïni gens el ritme, que jo ja faré la música per a la vostra lletra. La dimensió pot ésser més o menys com la de *Per tu ploro* d'en Ventura, i jo ja m'arreglaré. De totes maneres, en els llargs em sembla que fóra millor que el ritme fos diferent, i si us sembla que entremig dels curs i dels llargs hi hagi també algun vers més o menys curt o llarg, també fóra millor per donar més varietat de ritmes a la música. Feu-ho com vulgueu, que jo ja sé que estarà molt bé. Sols us dic que tinc moltes ganes de fer-la; m'agrada molt fer sardanes, però aquesta la desitjo.

Vostre amic i admirador. Enric Morera,
Sitges, 29 d'abril de 1908"

L'Empordà

Letra: Joan Maragall

Música: Enric Morera

Cap a la part del Pirineu,
vora els serrats i arran del mar,
s'obre una plana riallera:
és l'Empordà.

Digueu, companys, per on hi aneu?
Digueu, companys, per on s'hi va?
- Tot és camí, tot és dreuera,
si ens dem la mà.

Salut!, noble Empordà!
Salut!, palau del vent!
Portem el cor content,
i una cançó.
Pels aires s'alçarà,
pels cors penetrarà,
penyora s'anirà fent
de germanor.

- Una cançó!

A dalt de la muntanya hi ha un pastor;
a dintre de la mar hi ha una sirena:
ell canta al matí que el sol hi és bo;
ella canta a les nits de lluna plena.

Ella canta: - Pastor, me fas neguit -.
Canta el pastor: - Me fas neguit, sirena -.
- Si sabessis, el mar, com és bonic!
- Si sabessis, la llum de la carena!
- Si hi baixessis, series mon marit.
- Si hi pugessis, ma joia fóra plena.
- Si sabessis, el mar, com és bonic!
- Si sabessis, la llum de la carena!

La sirena es féu un xic ençà,
i un xic ençà el pastor de la muntanya,
fins que es trobaren al bell mig del pla,
i de l'amor plantaren la cabanya...
Fou l'Empordà.

